DOI: https://doi.org/10.53486/sstc2026.v2.62
CZU: 336.71(478):061.1EU

ALIGNMENT WITH BASEL IV STANDARDS – A KEY PILLAR IN THE PROCESS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

ALINIEREA LA STANDARDELE BASEL IV – UN PILON ESENȚIAL ÎN PROCESUL DE ADERARE A REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

CARAUȘ David-Antonio, elev, specialitatea Finanțe și Bănci
Colegiul Național de Comerț al ASEM, Petru Rareș 18, Chișinău, Republica Moldova
e-mail autor: carausdavid01@gmail.com

Abstract: *Under the rigorous supervision of the National Bank of Moldova (NBM), banking regulations focus on institutional resilience, consumer protection, and mitigating systemic risks. The evolution from Basel I (credit risk focus) to Basel III (capital quality and liquidity) represents a shift toward risk-based, macroprudential, and qualitative supervision.*
Central to this framework is the Capital Adequacy Ratio, which acts as a "safety net." By weighting assets by risk (RWA), the ratio ensures banks hold sufficient own funds to remain solvent and protect depositors, while acting as a "prudential lever" to prevent over-indebtedness and uncontrolled credit expansion.
The transition toward Basel IV (the finalization of Basel III) is the definitive step for Moldova to achieve European equivalence. Basel IV introduces the Output Floor, limiting the use of internal models to "beautify" risk indicators. It mandates that internal RWA calculations must not fall below 72.5% of the standard model, ensuring transparency and global comparability. Key changes include revised credit and operational risk assessments, which improve accuracy but may pressure profitability (ROE).
Key words: *Banking system, Basel regulation, Supervision, Risk, Capital, Economic security, European integration.*
JEL CLASSIFICATION: F360

INTRODUCERE

Sectorul bancar reprezintă pilonul central al economiei Republicii Moldova, exercitând o funcție determinantă în intermedierea financiară și stabilitatea pieței. Cadrul normativ, armonizat cu standardele internaționale Basel, constituie fundamentul unui ecosistem transparent și sigur. În contextul financiar-bancar, Basel (sau Acordurile de la Basel) reprezintă un set de reglementări internaționale care stabilesc regulile de joc pentru bănci, cu scopul de a asigura stabilitatea sistemului financiar global. Numele provine de la orașul Basel din Elveția, unde se află sediul Comitetului de la Basel pentru Supraveghere Bancară (BCBS). Obiectivul dominant al acestor standarde este consolidarea încrederii publice și creșterea rezilienței sistemului bancar în fața crizelor financiare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Sub supravegherea riguroasă a Băncii Naționale a Moldovei, reglementările bancare vizează consolidarea rezilienței instituționale, protejarea drepturilor consumatorilor și atenuarea riscurilor sistemice ce pot periclita echilibrul economic național.

Acordurile de la Basel sunt sinonime cu standarde prudențiale, reguli de capital bancar sau norme internaționale de supraveghere financiară.

Evoluția reglementărilor prudențiale este marcată de trecerea de la simplitatea Basel I (1988), care se axa exclusiv pe riscul de credit, la complexitatea Basel II (2004), ce a introdus cei trei piloni fundamentale: cerințele de capital, procesul de supraveghere și disciplina pieței. Criza financiară globală din 2008 a expus vulnerabilitățile acestora, conducând la Basel III (2010), care a pus accent pe calitatea capitalului și lichiditate (LCR și NSFR).

Cadrul de la Basel este implementat în Uniunea Europeană în principal prin Regulamentul privind cerințele de capital și Directiva privind cerințele de capital, prin care Autoritatea Bancară Europeană este împuternicită să implementeze elementele mai tehnice, de exemplu, legate de lichiditate, instrumente de fonduri proprii, modele interne și cerințe de raportare și dezvăluire a informației.

Trecerea cadrului normativ, de la Basel I la Basel III, au consemnat patru tipuri de tranziții: trecerea de la obiectivele de supraveghere microeconomice la cele macroeconomice, de la supravegherea bazată exclusiv pe conformitate la supravegherea bazată pe risc, de la evaluarea indicatorilor cantitativi la evaluarea inclusiv a indicatorilor calitativi și de la abordarea identică a tuturor instituțiilor bancare la abordări specifice de supraveghere în funcție de profilul de risc și importanța sistemică (Figura 1) .

BASEL I

MICRO → MACRO	***CONFORMITATE → RISC***	***CANTITATIV → CALITATIV***	***ABORDĂRI IDENTICE → ABORDĂRI DUPĂ PROFIL DE RISC***

BASEL III

Figura 1. Evoluția abordărilor de supraveghere de la Basel I la Basel III
Sursa: Dermenji]

Parcursul de la Basel I la Basel III a determinat creșterea cerințelor de capital minim, îmbunătățirea gestionării riscurilor și sporirea transparenței financiare în sistemul bancar moldovenesc. Cadrul Basel le impune băncilor să respecte indicatori de adecvare a capitalului la risc, cu accent pe activele ponderate în funcție de risc (RWA) ale unei bănci. Băncile trebuie să dețină un anumit volum de capital reglementat în raport cu RWA pentru a se asigura că aceasta poate absorbi o pierdere rezonabilă, din punct de vedere matematic, aceasta se exprimă astfel ()Consiliul European:

$$\textbf{Rata capitalului (Capital Ratio)} = \frac{\textbf{\textit{Capital Reglementat (Regulatory Capital)}}}{\textbf{\textit{Active ponderate la Risc (RWAs)}}}$$

Cu cât portofoliul băncii este mai riscant, cu atât activele ponderate la risc (RWA) sunt mai mari și, prin urmare, banca trebuie să dețină mai mult capital pentru a menține un raport sănătos. Importanța nivelul acestui indicator va permite:

- ✓ *Garantarea Solvabilității și Protecția Deponenților* Acest indicator funcționează ca o „plasă de siguranță”. Rolul său principal este de a confirma că banca deține suficiente fonduri proprii pentru a acoperi eventualele pierderi cauzate de credite neperformante. Astfel, chiar și în perioade de criză, depozitele clienților rămân în siguranță, deoarece banca nu depinde exclusiv de banii împrumutați pentru a-și onora obligațiile.
- ✓ *Mecanism de Control al Expansiunii (Pârghie Prudențială)* Rata capitalului impune o disciplină în creșterea portofoliului de credite. Deoarece activele sunt ponderate la risc, banca nu poate acorda împrumuturi nelimitate fără o bază solidă de capital. Orice extindere a activității de creditare (creșterea numitorului) obligă instituția fie să atragă capital nou, fie să își capitalizeze profitul, prevenind astfel supra îndatorarea băncii.

Aceste schimbări au avut un impact pozitiv asupra stabilității sectorului vizat, reducând riscurile de faliment și sporind încrederea publicului în instituțiile financiare. Implementarea Basel III a necesitat investiții semnificative din partea băncilor pentru modernizarea infrastructurii IT și optimizarea proceselor de gestionare a riscurilor. Astfel, băncile trebuie să mențină rezerve mai mari de capital de bază pentru a acoperi un areal mai larg de riscuri. Drept urmare s-au introdus noi reglementări de lichiditate, pe termen scurt și lung, pentru a asigura că băncile pot face față stresurilor financiare, au fost îmbunătățite regulile privind gestionarea riscurilor și raportarea acestora și s-au impus cerințe mai mari pe partea de raportări financiare și transparența acționariatului.

În perioada 2022-2023, mari instituții financiare din zona Euro, precum și bănci din grupurile prezente în Moldova (ex. OTP, Raiffeisen), au trebuit să își recalibreze expunerile pe creditele imobiliare. Un cetățean european obișnuit a beneficiat de acest lucru indirect: când prețurile imobiliare au fluctuat brusc din cauza inflației, băncile aliniate la Basel nu au intrat în colaps de lichiditate deoarece „perna de siguranță" impusă de noul standard era deja activă. În contrast, în criza din 2008, lipsa acestor praguri riguroase a dus la falimente bancare care au lăsat mii de oameni fără economii.

În Republica Moldova, analizele publicate de BNM confirmă faptul că stabilitatea actuală a sectorului se datorează în mare parte implementării timpurii a elementelor Basel III, însă tranziția către Basel IV este pasul final pentru recunoașterea echivalenței la nivel european. Basel IV, cunoscut oficial ca finalizarea reformelor Basel III, este definit ca fiind pachetul de măsuri care limitează utilizarea modelelor interne de către bănci pentru a "înfrumusețа" indicatorii de risc, or, acesta pune un accent masiv nu doar pe volumul capitalului, ci mai ales pe *acuratețea modului în care acesta este calculat.*

Principalele perspective și direcții de evoluție pe care le aduce acest nou cadru vizează:

Standardizarea modului de calcul (The Output Floor). Cea mai mare schimbare adusă de Basel IV este introducerea unui „prag minim de ieșire" (*output floor*).

Problema: Anterior, băncile mari își foloseau propriile modele interne pentru a estima riscul, ceea ce ducea adesea la ponderi de risc mult mai mici decât cele din modelele standard.

Perspectiva: Basel IV impune ca activele ponderate la risc (RWA) calculate prin modele interne să nu poată scădea sub 72,5% din valoarea care ar rezulta folosind modelul standard, mai conservator. Acest lucru elimină avantajele competitive artificiale și asigură o comparabilitate reală între bănci.

Revizuirea Riscului de Credit și a Riscului Operațional

Riscul de Credit: Se introduse o mai mare granularitate în abordarea standard. De exemplu, în cazul creditelor ipotecare, ponderarea riscului va depinde mult mai strict de raportul dintre valoarea împrumutului și valoarea garanției (LTV - Loan to Value).

Riscul Operațional: Basel IV elimină toate abordările bazate pe modele interne pentru riscul operațional (erori umane, fraude, atacuri cibernetice), înlocuindu-le cu o metodă standard unică, bazată pe veniturile băncii și pe istoricul pierderilor trecute.

Impactul asupra Profitabilității și Creditării Din perspectiva managementului bancar, Basel IV creează presiuni noi:

Nevoia de Capital Suplimentar: Multe instituții financiare vor fi nevoite să rețină mai mult profit sau să emită noi acțiuni pentru a atinge noile praguri de RWA, ceea ce poate scădea rentabilitatea capitalului propriu (ROE).

Sustenabilitatea Modelelor de Business: Băncile vor deveni mult mai selective în finanțarea sectoarelor cu risc ridicat sau a celor unde garanțiile nu sunt suficient de solide, pentru a evita „penalizările" de capital impuse de noile calcule standardizate.

Transparență și Disciplina Pieței Basel IV urmărește să restabilească încrederea investitorilor în indicatorii de solvabilitate raportați. Prin reducerea variabilității dintre bănci, piața poate evalua mult mai clar care instituție este cu adevărat solidă și care își „optimizează" cifrele prin artificii de modelare internă.

Pentru Republica Moldova, utilitatea acestei alinieri este una valoroasă întrucât implementarea acestui standard înseamnă că evenimente de tipul „Fraudelor Bancare" din trecut devin aproape imposibil de ascuns sub raportări de risc deficitare. Standardizarea proceselor impune o transparență atât de mare asupra activelor, încât operațiunile obscure de creditare ar fi detectate imediat de algoritmii de risc, ceea ce asigură faptul că fiecare leu împrumutat este acoperit de un capital real, vizibil și verificabil de către autoritățile europene.

În anul 2025, Banca Națională a continuat să promoveze reforme importante în domeniul reglementării bancare și al armonizării legislative, în linie cu standardele Uniunii Europene și cerințele Basel III, contribuind la modernizarea sistemului bancar și la avansarea procesului de integrare europeană, de altfel, un pilon strategic în contextul angajamentelor din Programului Național de Aderare 2025–2029.

Noul acord bancar nu numai că va aduce stabilitate sectorului bancar, ci va avea și repercusiuni importante pentru cetățeni, precum:

➢ *Stabilitatea financiară* Băncile bine capitalizate și bine reglementate asigură stabilitate financiară, reducând riscul de intrare în dificultate a băncilor, ceea ce poate avea consecințe devastatoare pentru deponenți și pentru economie în general

➢ *Protecția deponenților* În UE, Directiva privind schemele de garantare a depozitelor asigură protecția deponenților până la o anumită limită (100 000 EUR) în cazul în care banca lor intră în dificultate. Această protecție le oferă cetățenilor încredere să își păstreze banii în bănci.

➢ *Accesul la credite, economii și investiții* Atunci când funcționează bine, este mai probabil ca băncile să le ofere împrumuturi consumatorilor pentru credite ipotecare, credite personale, produse de economisire, iar întreprinderilor pentru investiții. Acest acces la credite sprijină creșterea economică și crearea de locuri de muncă.

➢ *Servicii de plăți* Un sistem bancar puternic asigură accesul cetățenilor la metode de plată eficiente și sigure, facilitând efectuarea tranzacțiilor zilnice.

➢ *Economii și investiții* Băncile oferă diverse produse de economisire și de investiții care le permit cetățenilor să își sporească bogăția în timp.

➢ *Creșterea economică și comerțul internațional* Atunci când băncile sunt stabile și eficiente, ele pot aloca capital întreprinderilor și proiectelor, ceea ce determină expansiunea economică la nivel regional și internațional, aducând beneficii cetățenilor prin creșterea oportunităților de angajare și prin creșterea nivelului de trai.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Dacă Basel III s-a ocupat de creșterea cantității de capital, Basel IV se ocupă de calitatea și rigoarea evaluării riscului. Pentru sectorul vizat, această tranziție înseamnă o trecere de la libertatea de modelare spre o rigoare matematică impusă, care să prevină surprizele neplăcute în fața unor șocuri economice sistemice.

Deși necesită investiții masive în sisteme IT și pregătirea personalului, Basel IV elimină incertitudinea și protejează depozitele populației. Se impune ca băncile comerciale din RM să înceapă exerciții de *stress-test* conform noilor parametri și să colaboreze strâns cu BNM pentru o implementare graduală dar fermă până în 2027-2028, conform calendarului UE. Alinierea la aceste reglementări este fundamentul pe care se va construi încrederea investitorilor europeni în piața din Moldova.

REFERINȚE:

1. Banca Națională a Moldovei. (n.d.). https://www.bnm.md/
2. Consiliul European. (n.d.). *Basel III*. https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/basel-iii/
3. Dermengi, D. (2023). Evoluția cadrului de supraveghere bancară în Republica Moldova. În *Culegerea de articole a conferinței științifice „Strategii și politici de management în economia contemporană"* (Ediția 8, pp. 180–184). Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/281-290_2.pdf
4. Dermengi, D. (2026). *Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii în vederea menținerii viabilității sistemului bancar* [Teză de doctor]. Chișinău.
5. Gîrlea, M. (2016). *Rolul și funcțiile autorităților europene de supraveghere bancară*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110_115_Rolul%20si%20functiile%20autoritatilor%20europene%20de%20supraveghere%20bancara.pdf
6. Guzun, A. (2024). *Cadrul BASEL de guvernanță corporativă a băncilor*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/133-139_23.pdf

Coordonator științific: ENACHI Olga, profesoară de discipline economice, grad didactic superior
Colegiul Național de Comerț al ASEM, Petru Rareș 18, Chișinău, Republica Moldova
Telefon: +37369377737
e-mail autor: enachi.olga@ase.md